NÁLEZY ZÁKLADNÍHO VÝZKUMU SOCIÁLNÍHO KLIMATU UČITELSKÝCH SBORŮ A JEJICH VYUŽITÍ PRO PRAXI ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL

FINDINGS FROM THE BASIC RESEARCH OF THE SOCIAL CLIMATE OF TEACHING STAFFS AND THEIR APPLICATION IN THE BASIC AND SECONDARY SCHOOL PRACTICE

Andrea Rozkovcová, Jitka Jursová, Helena Picková

Klíčová slova: *sociální klima, učitelský sbor, vedení školy, model diagnostiky klimatu, systémové intervence*

Keywords: *social climate, teaching staff, school leadership, climate diagnostics model, systemic interventions*

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit projekt zaměřený na rozvoj sociálního klimatu učitelských sborů v ZŠ a SŠ v Libereckém kraji. Při realizaci projektu budou využity výstupy základního výzkumu GA ČR 16-10057S "Stabilita a proměny učitelských sborů ZŠ", které poslouží při tvorbě metodiky diagnostiky sociálního klimatu učitelských sborů, metodiky obecných a specifických intervencí pro podporu rozvoje jednotlivých škol v oblasti vztahů a vedení lidí. Projekt má ambici využít zjištěná data z diagnostických fází k ověření účinnosti intervencí formou aplikovaného výzkumu (experiment).

Teoretická východiska v ČJ

Vzdělávací politika je celosvětově v posledních dekádách konfrontována s nedostatkem učitelů v regionálním školství a jejich vysokou fluktuací (např. Ingersoll 2001, u nás např. Hanušová & Píšová 2017; Rozkovcová & Urbánek 2017). Příčiny fluktuace učitelů lze přičítat obecně problematickým podmínkám jejich práce a také nepříznivým faktorům práce uvnitř školy jako jsou nevhodné styly vedení a problematická organizační kultura (Rozkovcová & Novotová 2018). Pro základní a střední školy představuje velký pohyb učitelů riziko personální neukotvenosti, nekontinuálnosti a nestability učitelského sboru a pro žáky

škol problematický model fungování školní organizace. Ojedinělé intervence v této oblasti iniciované v projektech se vždy neopírají o korektní diagnostiku, nemívají systémový nebo dlouhodobější charakter. Způsoby vedení lidí jsou navíc ve školách více směrovány k podpoře jednotlivých učitelů, méně je cíleně a dlouhodobě modelován učitelský sbor jako celek (Urbánek 2018).

Metodologie v ČJ

(1) Diagnostická část: dvakrát (s tříletým odstupem) proběhne sběr dat o stavu sociálního klimatu souboru učitelských sborů (40 až 50 SŠ/ZŠ) dotazníkem OCDQ-RS. Z tohoto souboru vybrané školy s kritickými parametry klimatu budou zkoumány kvalitativními postupy. (2) Intervenční část: realizace obecných a specifických intervenčních procedur s cílem pozitivní změny klimatu učitelských sborů s kritickými hodnotami. (3) Výzkumná část: přirozený experiment – porovnáme školy s intervencí (experimentální skupina) s ostatními školami (kontrolní skupina). Závislou proměnnou jsou intervenční procedury.

Závěry v ČJ

Zřizovatelé škol (Liberecký kraj) obdrží službu v podobě diagnostiky sociálního klimatu učitelských sborů v jejich gesci a intervence ve školách / sborech. Řešitelé vyvinou, validují a evaluují sadu nástrojů pro diagnostiku klimatu učitelských sborů a poskytnou ji k dispozici zřizovatelům ZŠ a SŠ. Předpoklad je, že po úspěšných intervencích budou školy sdílet svoji zkušenost a vznikne zájem dalších škol / sborů o diagnostiku klimatu a případně také o intervence. Možný je i budoucí vývoj směrem k uplatnění sady diagnostických nástrojů a intervenčních postupů na celostátní úrovni.

Souhrn příspěvku v AJ

The contribution introduces a project focusing on supporting positive development of the teaching staffs and of leadership quality in basic and secondary schools in Liberec Region. Worldwide teacher fluctuation (e.g. Ingersoll 2001) and unfavourable factors within schools such as improper leadership style and problematic organizational culture (e.g. Rozkovcová & Novotová 2018) lead our research team to searching ways to improvements. Outputs from the basic research GA ČR 16-10057S „Stability and Changes of the Teaching Staffs of Basic Schools“ will be used to create a systemic model

of teaching staff climate diagnostics and a model of general and specific interventions. Found data from diagnostic phases will be used to verify the effectiveness of the interventions leading to the staff climate change (applied research – experiment). Future nationwide use of the diagnostics of the quality of the teaching staffs and interventions leading to positive change are possible.

Bibliografie

Ingersoll, R. (2001). Teacher turnover and teacher shortages: An organizational analysis. *American Educational Research Journal, 38*(3), 499–534.

Rozkovcová, A., & Novotová, J. (2018). Styly vedení školy a sociální klima učitelských sborů základních škol. *Orbis scholae, 12*(3), 67–84.

Urbánek, P. (2018). Učitelské sbory základních škol. *Orbis scholae, 12*(3), 11–30.